

LIIKENNEVALIOKUNNAN LAUSUNTO 34/1998 vp

**Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta EU:n
neuvoston direktiiveiksi, jotka sisältävät rauta-
teiden ns. infrastruktuuripaketin**

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 10 päivänä marraskuuta 1998 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän Euroopan komission ehdotuksesta EU:n neuvoston direktiiveiksi, jotka sisältävät rautateiden ns. infrastruktuuripaketin (U 73/1998 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että liikennevaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Jaakko Pohjola ja suunnittelija Timo Järvelä, liikenneministeriö
- suunnittelija Tuomo Suvanto, Ratahallintokeskus
- talousjohtaja Veikko Vaikkinen, VR-yhtiö.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan yhteisöjen komissio on valmistellut kolme rautatieliikennettä koskevaa direktiiviehdotusta. Direktiiviehdotukset eivät sisällä ehdotuksia rataverkon käyttöoikeuden laajentamisesta eli kilpailun avaamisesta.

Direktiivin 91/440 muutosehdotuksessa esitetään radanpidon ja kuljetustoiminnan pidemälle menevää erottamista sekä rautatieyrityksen määritelmän muuttamista. Direktiivi 91/440 määrää tällä hetkellä, että radanpito ja kuljetustoiminta pitää erottaa kirjanpidollisesti toisistaan. Muutosehdotus sisältää määräyksiä erillisten tuloslaskelmien ja taseiden laskemisesta radanpidolle ja kuljetustoiminnalle. Ehdotuksen mukaan direktiivi edellyttäisi myös esittämään erilliset tuloslaskelmat ja taseet henkilö- ja tava-

raliikennepalvelujen tarjoamiseen liittyvälle liiketoiminnalle.

Direktiivin muutosehdotukset ovat pääasiallisesti tarkennuksia nykyisiin säädöksiin, eivätkä sisällä merkittäviä muutoksia. Suomessa suoritettu radanpidon ja kuljetustoiminnan erottaminen täyttää kaikki direktiiviehdotuksen perusvaatimukset.

Direktiivin 95/18 muutosehdotus merkitsee toimilupadirektiivin soveltamisalan laajentamista koskemaan kaikkea rautatieliikennettä eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Muutoksilla ei ole vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön.

Ratamaksua ja ratakapasiteetin jakoa sekä turvallisuustodistuksen antamista koskeva direktiiviehdotus pyrkii luomaan säännöt usean rautatieyrityksen toiminnalle samalla rataverkolla.

Ehdotukset painottavat EU:n sisäistä kansainvälistä liikennettä, joten ne eivät ole Suomen kannalta kovin merkittäviä.

Direktiivi edellyttäisi jäsenmaita ilmeisesti perustamaan sääntelyelimen (regulaattori) sääntelemään ja valvomaan ratamaksujen ja kapasiteetin jakoon liittyviä järjestelyitä.

Kokonaisuutena direktiiviehdotus ei merkitsisi suuria muutoksia Suomen nykykäytäntöön. Direktiivin edellyttämät toimet on jo osittain toteutettu Suomessa.

Direktiiviehdotukset ovat hyvin yksityiskohdaisia. Suurin osa näistä määräyksistä kuuluu Suomessa liikenneministeriön tai Ratahallintokeskuksen päätösvaltaan, joten ehdotuksilla on vain rajoitetusti vaikutuksia lainsäädäntöön.

Valtioneuvoston kanta

Direktiiviehdotuksilla tähdätään rautatieliikenteen kilpailukyvyn parantamiseen ja siten rautateiden markkinaosuuden lisäämiseen. Direktiivit pyrkivät edistämään kilpailua rataverkolla luomalla pelisäännöt tilanteeseen, jossa rataverkolla toimii useita rautatieyhtiöitä. Direktiiviehdotusten tavoitteet ovat siten sopusoinnussa kansallisen lainvalmistelutyön kanssa.

Hallitus pitää sinänsä tärkeänä tukea rautatie-sektorin uudistamista sekä luoda kilpailuedellytyksiä ja siten edesauttaa uusien yritysten markkinoille tuloa. Direktiiviehdotuksiin suhtaudutaan siten periaatteessa myönteisesti. Ehdotuksiin liittyy kuitenkin eräitä epäselviä kohtia ja täytäntöönpanoon liittyviä ongelmia, minkä takia Suomella on varauksia joihinkin artikloihin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Direktiiviehdotukset

Direktiiviehdotukset eivät sisällä ehdotuksia rataverkon käyttöoikeuden laajentamisesta eli kilpailun avaamisesta.

Direktiivin 91/440 muutosehdotuksessa esitetään radanpidon ja kuljetustoiminnan pidemmälle menevää erottamista. Muutosehdotus sisältää määräyksiä erillisten tuloslaskelmien ja taseiden laskemisesta radanpidolle ja kuljetustoiminnalle. Merkittävämpi muutos edellyttäisi esittämään erilliset tuloslaskelmat ja taseet henkilö- ja tavaraliikennepalvelujen tarjoamiseen liittyvälle liiketoiminnalle. Epäselväksi jätetään, edellyttäisikö tämä myös toimintojen eriyttämistä erillisiin yhtiöihin. Liikennevaliokunnan käsityksen mukaan näin ei tulisi menetellä, vaan riittävänä tulisi pitää ns. laskelmatyyppistä tuloslaskelmien ja taseiden erittelyä.

Direktiiviehdotus laajentaa myös rautatieyrityksen määritelmää. Muutosesitys poistaa vaatimuksen, että rautatieyhtiys päätoimenaan tarjoaisi rautatiepalveluja. Liikennevaliokunnan

käsityksen mukaan nykyinen määritelmä tulisi säilyttää. Valiokunta pitää välttämättömänä, että rautatieyrityksen toiminnan harjoittamiseen voi saada toimiluvan vain yritys tai yhteisö, joka täyttää kansalliset toimialamääritelmät.

Direktiivin 95/18 muutosehdotus merkitsee toimilupadirektiivin soveltamisalan laajentamista koskemaan kaikkea rautatieliikennettä eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Muutoksilla ei ole vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön, koska direktiivin mukainen toimilupa vaaditaan jo kaikelta rautatieliikenteeltä Suomessa.

Ratamaksua ja ratakapasiteetin jakoa sekä turvallisuustodistuksen antamista koskeva direktiiviehdotus pyrkii luomaan säännöt usean rautatieyrityksen toiminnalle samalla rataverkolla. Direktiiviehdotuksen edellyttämät toimet ovat jo osittain toteutettu Suomessa. Valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain (21/1995) mukaan ehdotuksen mukaiset tehtävät on jo pääosin määritelty liikenneministeriön alaiselle ja rautatieyrityksistä riippumattomasti toimivalle virastolle (Ratahallintokeskus).

Kilpailun avaaminen

Varsinaisen ns. infrastruktuuripaketin sisältämien direktiiviehdotusten ohella on valtioneuvoston kirjelmässä informoitu eduskuntaa kansallisesta lainvalmistelusta kilpailun avaamisesta. Liikennevaliokunta on ottanut asiaan kantaa 16 päivänä helmikuuta 1996 (LiVL 1/1996 vp — U 61/1995 vp) ja suhtautunut varauksellisesti kilpailun avaamiseen rataverkolla. Se johtaisi kilpailuun ainoastaan parhaista kuljetuksista ja siten heikentäisi mahdollisuuksia pitää yllä heikoimpia rautateiden kuljetusvirtoja.

Edelleen liikennevaliokunta huomauttaa, että rataverkon käyttöoikeuksia laajennettaessa on turvattava koko maan henkilöliikenne. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota vähäliiken-

teisten henkilöliikenneyhteyksien säilyttämiseen esimerkiksi ostopalveluliikenteenä. Liikennevaliokunta korostaa raideliikenteen korkeatasoisia kansallisia turvallisuus- ja ympäristövaatimuksia yhteisön sisäisiä rautatiemarkkinoita luotaessa.

Lausunto

Lausuntonaan liikennevaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että liikennevaliokunta yhtyen valtioneuvoston selvityksessä esitettyyn direktiiviluonnoksia koskevaan kritiikkiin edellyttää erityisesti direktiiviehdotuksen 91/440/ETY muuttamista.

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pauli Saapunki /kesk
vpj. Esko-Juhani Tennilä /va-r
jäs. Seppo Kanerva /kok
Kalevi Lamminen /kok
Suvi Lindén /kok
Kari Myllyniemi /kesk
Raimo Mähönen /sd

Tero Mölsä /kesk
Reino Ojala /sd
Tuija Maaret Pykäläinen /vihr
Pekka Saarnio /vas
Helena Vartiainen /sd
Raimo Vistbacka /ps
vjäs. Tauno Pehkonen /skl.